

Μακεδονικά

Τόμ. 30, Αρ. 1 (1996)

Νικολάου Αργ. Λούστα, Λαογραφική μελέτη
Νιβεάστας= Νέβεσκας= Νυμφαίου Φλωρίνης

Αθ. Ε. Καραθανάσης

doi: [10.12681/makedonika.256](https://doi.org/10.12681/makedonika.256)

Copyright © 2014, Αθ. Ε. Καραθανάσης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Καραθανάσης Α. Ε. (1996). Νικολάου Αργ. Λούστα, Λαογραφική μελέτη Νιβεάστας= Νέβεσκας= Νυμφαίου Φλωρίνης. *Μακεδονικά*, 30(1), 355–357. <https://doi.org/10.12681/makedonika.256>

Στό δέκατο πέμπτο κεφάλαιο ό συγγρ. μιλεί γιά τήν πολιτική και οικονομική κατάσταση στήν κομόπολη μετά τά γεγονότα τών ετών 1946-1950 μέ τίς πολλαπλές δυσκολίες στήν καλλιέργεια τοῦ καπνοῦ, ἀλλά και τήν ἐργώδη προσπάθεια τών κατοίκων γιά ἀνάκαμψη. Τότε, μετά τά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ ΄50, σημειώνεται και ἡ μετανάστευση μέ ὅλα τά ἀρνητικά παρεπόμενά της, ἐννοοῦμε δηλ. τόν δημογραφικό και παραγωγικό μαρασμό. Ἐξετάζεται, ἀκολούθως, ἡ πολιτική ζωὴ στήν Προσωπασάνη γιά τήν περίοδο 1960-1974 και κατόπιν ἡ ζωὴ μετά τήν μεταπολίτευση και οἱ προοπτικές πού ἀνοίχθηκαν γι΄ αὐτήν. Ἔτσι περίπου κλείνει τό ὄμορφο αὐτό βιβλίο τοῦ κ. Γ. Β. γιά τήν ιδιαίτερη πατρίδα του· στόν ἐπίλογο, ὡς μνημόσυνο, παρατίθενται τά ὀνόματα τών Προσωπασανιωτῶν πού φονεύθηκαν ἀπό τοὺς Βουλγάρους ἀπό 30/9/41-3/10/41, τά ὁποῖα ἀναγράφονται στήν ἐπιτύμβια στήλη τοῦ Κοιμητηρίου τῆς κομοπόλεως.

Περὶττό νά σημειώσουμε τήν ὠφέλεια και χρησιμότητα τοῦ βιβλίου αὐτοῦ πού μέ ἀγάπη συνέθεσε ὁ κ. Γ. Β. γιά τήν ιδιαίτερη πατρίδα του. Ἀξιοποίηση τών πηγῶν, ἐπιτυχῆς σύνθεση, λεπτομερεῖς ἀφηγήσεις, κατάθεση ἀγνώστων εἰδήσεων πού ἀφοροῦν τόν αἰώνα μας. Αὐτά εἶναι τά χαρακτηριστικά και οἱ ἀρετές τοῦ βιβλίου. Καί μαζί οἱ εἰκόνες ἀπό πίνακες ζωγραφικῆς, φιλοτεχνημένοι ἀπό τόν ἴδιο τόν συγγρ., και πού ἀναπαριστοῦν τήν ὄμορφη αὐτῆς τῆς ἀκρόρειας τῆς Ἄνατ. Μακεδονίας.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Νικολάου Ἄργ. Λούστα, *Λαογραφική Μελέτη Νιβέαστας = Νέβεσκας = Νυμφαίου Φλωρίνης*, Θεσσαλονίκη 1996, σσ. 274.

Ἐκ τ. Ν. Ἄ. Λούστας, ἐπί χρόνια διδάσκαλος στήν Δυτική Μακεδονία και τήν Θεσσαλονίκη, ἀγάπησε τήν γενέθλια γῆ, τό Νυμφαῖον Φλωρίνης, και ἀσχολήθηκε μέ τήν ἱστορία της και τόν πολιτισμό της. Καρπός αὐτῆς τῆς ἀγάπης εἶναι τά δύο βιβλία μέ πλούσιο ὕλικό, χρήσιμο στόν ἀναγνώστη, ἀλλά και στόν ἐρευνητή. Στόν ὑπότιτλο τοῦ βιβλίου του δηλώνει αὐτῆ του τήν διάθεση πρὸς τό Νυμφαῖον. «Ἡ ἀγάπη, γράφει, πρὸς τήν γενέθλια γῆ και ἡ διάσωση τῶν ἠθῶν και ἐθίμων τῶν βλαχοφόνων Ἑλλήνων ὑπῆρξε τό κίνητρο τῆς ἐργασίας μου αὐτῆς». Ἐκ συγγ. ἀνήκει λοιπόν σ΄ ἐκείνους τοὺς παλαιούς καλοὺς ἐκπαιδευτικούς πού δέν μόχθησαν μόνον γιά τήν μόρφωση τῶν νέων, ἀλλά φροντίσαν νά διασώσουν τήν ἱστορία, τά μνημεῖα τοῦ λόγου, τόν πολιτισμό ἐν γένει τῶν περιοχῶν, ὅπου γεννήθηκαν ἡ δίδαξαν· γι΄ αὐτό τοὺς ὀφείλουμε βεβαίως εὐγνωμοσύνη.

Στήν εἰσαγωγή ὁ κ. Ν. Α. παρουσιάζει τά περιεχόμενα και τήν μεθοδολογία πού ἀκολουθεῖ· πρόκειται γιά ὕλικό πού ὁ ἴδιος ἀγγίξε μετέχοντας στόν βίο τῶν Νυμφαιωτῶν συμπατριωτῶν του ἀπό μικρό παιδί. Στό πρῶτο κεφ. ὁ συγγρ. ἀσχολεῖται μέ τά ζητήματα πού ἀφοροῦν τήν κοινωνική ὀργάνωση τοῦ οἰκισμοῦ· παρουσιάζει τίς διατυπωθεῖσες ὑποθέσεις γιά τήν ἴδρυση τοῦ Νυμφαίου, πιθανῶτατα μετά τό 1385, τήν ἐτυμολογία Νιβέαστα ἀπό τό νι-βεάστα (ἀρνητικό μακεδονικό μόριο νι + νίδεο = βλέπω) = ἀθάτο, τόν ἐρχομό προσφῶνων ἀπό τήν Νικολίτσα τοῦ Γράμμου, τήν φυγὴ Νυμφαιωτῶν πρὸς τά Ἄνω Πορῶτα πρὸ τοῦ 1659, τόν πλοῦτο τῶν κατοίκων του, τήν συμμετοχὴ τους στοὺς ἐθνικούς ἀγῶνες· τόν ἀπασχολεῖ, ἐπίσης, ἡ διοίκηση τοῦ χωριοῦ μέ τοὺς δημογεροντες, τίς ἐνορίες, τοὺς φόρους, τοὺς κοινοτικούς ὑπαλλήλους,

τούς έφοροεπιτρόπους τών σχολείων, αλλά και οι κοινωνικές σχέσεις, ό ξενιτεμός και ό γυρισμός, οι οικογενειακές σχέσεις, ή θέση του άνδρός και τής γυναίκος στην οικογένεια και τήν κοινωνία. Τό οικογενειακό και τό λαϊκό δίκαιο (νόθεσία, αποκληρώση, αδελφοποιτοί), τό κληρονομικό δίκαιο (διαδοχή έξ αδιαιρέτου, ένέχυρα), τό Ένοχικό, τό Ποινικό δίκαιο πού ήσαν άγραφοι νόμοι και σύμφωνοι μέ τήν λαϊκή δικαιοσύνη αντίληψη είναι από τά πιο ένδιαφέροντα ύποκεφάλαια του βιβλίου του κ. Ν. Λ. Ό συγγρ. έξετάζει τά σχετικά μέ τήν έγχυμοσύνη, τήν γέννηση, τήν λησεία, τό σαράντισμα, τίς μοίρες, τήν βασκανία, τίς παιδικές ασθένειες, όλα αναφερόμενα στην λαϊκή ιατρική άσχολεϊται, έπίσης, μέ τό βάπτισμα και τήν άνατροφή του παιδιού στο σπίτι και στο σχολείο, τά παιδικά παιχνίδια κλπ.

Ή προξενεία, ό άρραβώνας, ό γάμος, ό θάνατος είναι ζητήματα πού άπασχολούν τόν κ. Ν. Λ., αλλά και οι προλήψεις, οι συνήθειες και οι δεισιδαιμονίες γιά τόν γάμο.

Στό δεύτερο κεφάλαιο ό συγγρ. άσχολεϊται μέ τήν μαγεία, τίς δεισιδαιμονίες, τήν μαντική και τά σημεία της, τήν όνειρομαντεία, τήν αστρολογία, τίς προλήψεις γιά τίς άποφράδες ήμέρες, τά μερομήνια, τήν μετεωρολογία, τήν δημόδη ιατρική μέ τά γιατροσόφια, τήν ειδική θεραπευτική δυστυχώς ό κ. Ν. Λ. όμολογεί ότι άδυνατεί πλέον νά παρουσιάσει τίς ασθένειες τών ζώων, λόγω τής αντικαταστάσεώς των από τίς πατρός είδους μηχανές.

Στό τρίτο κεφάλαιο παρουσιάζονται ή γλώσσα τής λατρείας, οι άκολουθίες, οι έορτές, τά έκκλησιαστικά σκεύη, οι νηστείες, ή μετάληψη, οι άργίες, τά πρόσφορα, οι άρτοκλασίες, τά ύψώματα, τά έθιμα τών Χριστουγέννων, τών Θεοφανίων πού έδιναν ξεχωριστή λαμπρότητα στον θρησκευτικό και κοινωνικό βίο του Νυμφαίου. Στην συνέχεια ό κ. Ν. Λ. παρουσιάζει τίς άνοιξιάντικες έορτές, στην σειρά μέ κάθε μήνα, τίς έορτές τής Μ. Έβδομάδας και του Πάσχα, τίς έορτές του θερόου, πού φθινοπώρου και του χειμώνα. Στό έπόμενο ύποκεφ. ό κ. Ν. Λ. άσχολεϊται μέ τίς άρχαιοελληνικές και όμηρικές λέξεις στην βλαχική διάλεκτο μέ βάση τίς μελέτες τών Άντ. Μπουομπουκη, Άχ. Λαζάρου, Κ. Νικολαΐδου, Ν. Κατόση, Pascu και τήν άνέκδοτη του Άλεξ. Άγγέλου.

Στό τέταρτο κεφάλαιο ό λόγος είναι γιά τά κάλαντα, τά καρναβάλια, τό Πάσχα, τίς «κούνιες» πού έορτάζονταν άνήμερα του Άγίου Γεωργίου, τόν κλήδονα, τήν περπερόνα. Άσχολεϊται, έπίσης, ό συγγρ. μέ τά έθιμα του άρραβώνος, τά προκοισύφωνα, τόν γάμο, τόν θάνατο, τά μνημόσυνα, έθιμα πού πιστά ακολουθούσαν οι Νεβεσκιώτες.

Τό πέμπτο κεφάλαιο είναι άφιερωμένο στα παραμύθια τής Νέβεσας: έδώ ό συγγρ. διαπιστώνει μέ θλίψη πόσο άλλαξαν οι καιροί, άφου τώρα πιά τά χωριά έρημωσαν και ούτε γιαγιάδες ούτε παιδάκια ύπάρχουν εκεί γιά νά συνεχίσουν τήν παράδοση. Ή εισβολή τής τηλεόρασης και άλλοι λόγοι έχουν όδηγήσει στην έξαφάνιση τών παραμυθιών. Ό συγγρ. προσφέρει σοβαρή ύπηρεσία στην λαογραφία μας μέ τήν παράθεση είκοσι δύο παραμυθιών του Νυμφαίου σημειώνοντας ότι δεκάδες παραμυθιών έχουν ξεχαστεί, άφου δέν βρέθηκε νωρίς κάποιος νά τά καταγράψει.

Στό έκτο κεφάλαιο ό κ. Ν. Λ. κάμει λόγο γιά τά τραγούδια του Νυμφαίου πού αναφέρονταν στην καταστροφή τής Νάουσας τό 1822, τόν πόλεμο του 1897, τόν Μακεδονικό Άγώνα, τόν Π. Μελά, τά τραγούδια τής ξενιτιάς. Άναφέρει δεκαέξι από αυτά παραθέτοντας δύο-τρεις στίχους από τό καθένα.

Στό έβδομο ύποκεφάλαιο ό συγγρ. παραθέτει σειρά χρήσιμων στοιχείων γιά τήν άνάγνωση τών βλαχικών λέξεων (προφορά φωνηέντων, συμφώνων, διφθόγγων), τονισμό κλπ. μέ τήν παράθεση 78 κουτσοβλάχικων τραγουδιών και τήν ελληνική

μετάφρασή τους.

Συμπερασματικά τό βιβλίο τοῦ κ. Ν. Α. συνιστᾶ προσφορά στήν ἱστορία καί τόν πολιτισμό τοῦ Νυμφαίου, στήν ἱστορία τοῦ βλαχόφωνου Ἑλληνισμοῦ καί τῆς Μακεδονίας γενικότερα. Μαζί μέ τήν *Ἱστορία τοῦ Νυμφαίου*, πού ὁ ἴδιος ἔγραψε, ἀποτελοῦν μία γενναία συμβολή στήν γνώση τῆς ἱστορίας ἐνός ἀπό τά πιό ἱστορικά χωριά τῆς Μακεδονίας. Εὐχόμαστε, τέλος, στόν ἀκάματο Μακεδόνα ἐκπαιδευτικό νά ζήσει πολλούς καί καλοῦς χρόνους προβάλλοντας τήν ἱστορία καί τόν πολιτισμό τοῦ Νυμφαίου.

Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

ΑΘ. Ε. ΚΑΡΑΘΑΝΑΣΗΣ

Ιωάννη Α. Παπαδριανού, *Η ελληνική παλιγγενεσία του 1821 και η βαλκανική της διάσταση*, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, Κομοτηνή 1996, σελίδες 63.

Η φωτεινή εικόνα της ελληνικής παλιγγενεσίας σε βαλκανικό επίπεδο καθώς και η συγκινητική συμμετοχή των Βαλκάνιων στην επανάσταση αποτελούν το αντικείμενο μελέτης του καθηγητή του Δ.Π.Θ. και γνωστού βαλκανιολόγου κ. Ιωάννη Παπαδριανού στο βιβλίο του «Η ελληνική παλιγγενεσία του 1821 και η βαλκανική της διάσταση».

Στο παρελθόν, η ελληνική ιστοριογραφία ασχολήθηκε κυρίως με τους Ευρωπαίους και Αμερικανούς φιλέλληνες σε ό,τι αφορά τη συμμετοχή τους στην ελληνική επανάσταση. Στις μέρες μας, νεότεροι ιστορικοί κι ανάμεσά τους ιδιαίτερα γνωστός ο κ. Παπαδριανός ασχολήθηκαν με την έρευνα γύρω από τη συμμετοχή βαλκάνιων αγωνιστών στον Αγώνα της Ανεξαρτησίας.

Ο ελληνικός απελευθερωτικός Αγώνας από την περίοδο της προετοιμασίας μέχρι το τελειωτικό χτύπημα κατά των Οθωμανών βρήκε πολλούς βαλκάνιους υποστηρικτές όπως Σέρβους, Βουλγάρους, Μαυροβουνιώτες, Αλβανούς ακόμα και Βοσνίους.

Η γενικότερη αφύπνιση των βαλκανικών λαών εκφράστηκε, όπως επισημαίνεται από τον κ. Παπαδριανό, μέσα από το επαναστατικό πρόγραμμα του Ρήγα, του μαντατοφόρου της ελευθερίας και του μεγάλου οραματιστή της Δημοκρατίας. Η αναφορά του συγγραφέα στην προσωπικότητα του Ρήγα καθιστά τη μελέτη ιδιαίτερα επίκαιρη με τη φειτηνή συμπλήρωση των διακοσίων χρόνων από το θάνατό του.

Το «παζάρεμα» του μεγάλου αυτού Έλληνα και η παράδοσή του στους Τούρκους αποτελεί την πιο απάνθρωπη προδοσία του «πολιτισμένου» κόσμου, όπως εμφαιτικά τονίζεται στο βιβλίο.

Το επαναστατικό Σερβικό κίνημα, προανάκρουσμα του ελληνικού, απέδειξε ότι η τουρκική δύναμη δεν ήταν αήττητη και ανέδειξε σημαντικότετους μαχητές της ελευθερίας, τους Έλληνες εθελοντές Γιωργάκη Ολύμπιο, Κόντη και Νικοτσάρα. Το παράδειγμα των Σέρβων αποτελεί πηγή έμπνευσης του Ανώνυμου συγγραφέα της «Ελληνικής Νομαρχίας».

Ο κοινός απελευθερωτικός αγώνας βρήκε την έκφρασή του στο «Σχέδιον Γενικών» της Φιλικής Εταιρείας που απέβλεπε ακόμη και σε μια Ελληνομαυροβουνιώτικη συμμαχία, κυρίως όμως στον προσεταιρισμό του πολεμικού αρχηγού και νικητή της Α΄ Σερβικής επανάστασης Καραγιώργη Πέτροβιτς, τον οποίο και πέτυχε κερδίζοντας